

השידור שם, לאתר את הכתובת ואת ה' שלפון, ואכן האיש היה קיים. היא שלחה לו מיכתב, ואחרי כמה ימים התקשרה אליו טלפונית. אבל לא היתה תשובה. מסייה מגשה היה בחופשה בספרד, דבר שהגביר את המתח. אחרי כן הוא היה שוב בחופשה בריבירה. לבסוף, כאשר נוצר הקשר, התי ברר, כפי שסיפרה קפלונסקי: "הוא בעצם הפגיש את וייצמן עם המישלחת הערבית בלונדון, ולא בעקבה, וכל המירון הזה

פסקודן מוסק
נקישו תעל השולחן

היה מירון בעיקבות צללים. ואני האמנתי שיהיה לי עד-ראייה לאחתה פגישה היסטורית!

תלחי הופכת בעצם אפיזודה

בעוד התנועה הציונית מתועזת יחסית בתצלומים ובמעט קטעי-סרטים, שיש בכדי חם לשמש בסיס להמחשה קולנועית טלוויזיונית של תולדותיה, הרי שהתקופה בין שתי מלחמות-העולם לא העניקה לי תנועה הפלסטינית תיעוד מצולם רב, שיש בכוחו להמחיש את תולדותיה של תנועה זו. בעיה זו ניצבה בפני צוות עמוד האש, שהיה מודע בבהירות לכך שיש למצוא בכל דרך המחשה מצולמת של התעוררות התנועה הלאומית הפלסטינית.

מי אירגן את

"הצהרת בלפור"

בפרק השני ובפרקים אחרים בסידרה לא נכנס קטע, שבו טוענת בתו של נחום סוקולוב, צלינה, כי "הצהרת בלפור" באה תודות לפעלו של אביה. היא טוענת בעקי שנות כי וייצמן לקח לעצמו את התהילה. העובדות, שעליהן מבססת צלינה סוקר לוב את טענה, קובעות כי סוקולוב נסע לפאריס לשכנע את הצרפתים שיסכימו לי- הצהרה זו. חשוב לא פחות: הוא נסע גם לרומא, אל קריית-הוותיקן, שם ניסה לי- שכנע את האפיפיור שלא יביע התנגדות נוצרית ל"הצהרת בלפור". צלינה סוקולוב אמרה דברים אלה באירון שערכה איתה נעמי קפלונסקי. היא הוסיפה כי עדות לכך מצויה בכתבי אביה, אלא שאיש אינו קורא עוד בכתבים אלה.

במיסגרת החיפושיים הללו הגיע יגאל לוסין אל ארכיון-הסרטים של הצבא ה- צרפתי, השוכן במחנה שבאי, לא הרחק מפאריס. אלא שלמרות שפייט החומר המצולם בארכיון זה נרשמה, נעשה הרי שום בחוסר מודעות לגושים המצולמים.

אחד מהרישומים היה, נכבד ערבי בא לעיר ערבית" — כותרת שלוסין היה עלול לפסוח עליה. אלא שבאינטואיציה, שבה נעזר במהלך כל איסוף החומר, הוא ביקש שיקרינו לו את הסרט, במה שמכונה "הקרנת נגיטיב". הקרנה זו לא הבהירה דבר, ואז, בעקשנות, תבע לוסין מהצרפ- תים, שיקרינו לו את הסרט בפויטיב. אח- רי כמה דקות של הקרנה זו צעק בהתרג- שות, זו כניסתו של פייצל לדמשק...! אותו לבלר צרפתי, שתיעד את הסרט ורשם את הכרטיס, לא ידע כלל מי זה פייצל.

על שילובו של סרט זה בפרק השני של עמוד האש מספר לוסין: "חלק מרשים של הסרט הוא כניסתו המפורסמת של פייצל לדמשק. צילומים אלה בנו לנו חלק מהסיפור, שהוא, עבורנו, הרקע של תל- חי. אבל מה שמעניין הוא שתלחי הופ- כת בעצם לאפיוודה בכל הסיפור הזה של מאבק הערבים על המדינה הכל-ערבית, ש- הבריטים הבטיחו למישפחה ההאשמית. פרט בעל-משמעות, שניתן להסיק מתצלום מ-יהראינוע: בשעה שהבריטים נכנסו לי- ירושלים, שררה אדישות בין הערבים, ואילו התצלומים המתארים את כניסת פייצל והבריטים לדמשק מראים הלילה שלא תתואר."

כך נולדה פלסטין

מעטים שרידי המשתתפים בדרמה ה- היסטורית, אשר נערכה עם תום המלחמה העולמית הראשונה, כאשר העולם כולו חולק בין האומות והעמעמים השונים. זה הביא את עורכי עמוד האש לחפש אחר כפילים, שיציגו את עמדות-המוצא של כוכבי ראשית העימות הפוליטי בין הציר גים ותנועת ההתעוררות הערבית. את עמ' דות-הפתיחה העקרוניות מייצגים אנוור נוסייבה ואבא אבן.

מסביר שיקול זה עורך הסידרה, יגאל לוסין: "אבא אבן אומנם היה מזכירו של וייצמן בסוף שנות ה-30. קודם לבחירתו עשינו חיפושים, השתדלנו בסרטים שלנו לקחת אך ורק מקורות ראשוניים, עדים ראשוניים. אבל מכיוון שבפרק השני מדו- בר בתקופה מרוחקת, עשינו כאן נסיגה ולקחנו שני אנשים שיכולים לבטא את העניין."

"אחד מהם הוא אנוור נוסייבה, שאינו מופיע כמי שחי אז, אבל הוא מביא לנו תגובה ערבית על הסכם פייצל. היתה לנו בעיה עקרונית, בעיה של עודף בפילמים מאותה תקופה, ועוני במרואיינים חיים. לכן עשינו נסיגה טאקטית. כלומר, הפרנו עקרון שלנו מבלי ליצור תקדים. לקחנו שני אנשים, שהם בבחינת דברים לתנועה- יתיהם — אבן ונוסייבה. אילו היינו מציי גים את הסכם וייצמן—פייצל כאילו מין אידיליה, היה זה פגם. מכיוון שנוסייבה הוא פרו-האשמי עד עצם היום הזה, הרי שהוא ברו-יכווח לעמדה הציונית של אבן."

את המשך בחינתם של ניצני הבעיה ה- פלסטינית מתאר לוסין כך: "כבר מן ה- תחלה הבעיה היא שעל הפלסטינים לי- החליט ממתי הם פלסטינים, ומהי עמדתם כלפי הסיפור של המרד במדבר. והחזון הכל-ערבי. יש להם בעיה, וסרט זה משתדל להצביע על שורש העניין."

הסרט משאיר שאלה זו פתוחה לגבי ראשית הוזהות והישות הפלסטינית, מבלי לקבוע עמדה אקטואלית. לעומת זאת מציג הסרט תהליך מאוד מעניין, תהליך המתבסס על עובדות.

"עד בואם של הבריטים, היה העניין ה- לאומי של הערבים מתמקד בדמשק. שם תלו את הלאומנים הערביים. מילבד מכמה התבטאויות אנטי-ציוניות נגד מכירת קרק- עות ונגד העליה, לא היתה שום התבטאות לאומית מדינית בארץ-ישראל. עד כדי כך שכאשר הגיעו הבריטים הם כלל וכלל לא התרגשו מכך. ההתעוררות באה בעיקבות כניבוס דמשק, ואז הקימו הפלסטינים את תנועתם, סוריה הדרומית, וחשו עצמם כחלק בלתי-נפרד מהתנועה הלאומית ה-סר רית."

על התהליך שהוליד את הפלסטינים לי- התבדלות שלהם אומר לוסין: "זה היה אחרי חלוקת המפות של המדבח. הצרפ- תים נכנסו לסוריה, סילקו מתוכה את פייצל וניפצו את החזון הכל-ערבי. אז באו כמה מערביי הארץ אל מוסה קאדם (המשך בעמוד 40)

* האם היה זה רצח פוליטי?

* על מה רבו אבו-דביע וג'אבר?

* מי היו החיילים שאיימו על הח"כ?

* מדוע לא הגנו על חייו של השייח'?

הצאת הח"כ

דלת הקדמית שנפתחה, עוד ארבעה כדו- רים. יום השני האחרון היה אחד הימים הבודדים השנה שאבו-דביע לא הסתובב בלוויית שומר-יראש צמודים מכפרו. עוד לפני כמה חודשים נודע לו שבגליל הוצא נגדו "חווה". היה זה במהלך הסיכוסך

אני עיזב נורא נורא נורא. הלב שלי כואב נורא נורא נורא. הנכנסת לא מעניינת אותי בכלל בכלל. נאום ההספד הטלפוני של שייח' ג'אבר מועדי על ח"כ שייח' חמאד אבו-דביע, אין ספק שהשייח' הדרוזי, מכפר ירכא, היה מזועזע ממותו של הח"כ הבדואי,

היורש מי שצריך להכנס לכנסת במקומו של אבו-דביע, ג'אבר מועדי מכפר ירכא שבנגלי מחיפש בכל תוקף רמזים לכך שהוא היה מתנגדו של אבו-דביע. שייח' ג'אבר טוען שלאחרונה הוא השלים עם אבו-דביע, ואפילו דיברנו."

מתל-אל-מלח על כביש באר-ישבע ערד. אך לא רק היורש (שייח' ג'אבר ייכנס לכנסת במקומו של אבו-דביע), היה מועדי ראל יזעוע את הרחוב היהודי והערבי, הכניס נימה של חשש בליבם של נבחריי העם ואף זכה לכותרות ראשיות במהדו- רות החדשות ברחבי העולם.

כמה דקות לפני שזוב, ביום השני האחרון את הכנסת, נקרא שייח' אבו- רביע על-ידי סדרן לטלפון. אחת השאלות, שאותה מנסה עתה ה- מיסטר לברר, היא עם מי שוחח אבו- רביע את שיחת הטלפון האחרונה שלו, והאם יש לכך קשר עם המארב. מייד לאחר שיחת הטלפון יצא אבו- רביע להולילנד. במלון זה, שהיה פעם אחד ממלונות-הפאר של ירושלים, נוהגים להתגורר כמה מחברי-הכנסת הערביים והד- רוזים מכל המפלגות. לפני שהספיק להח- נות את מכונת הפניו ופגיו הירוקה שלו, במקום אסור לחנייה, הסתער עליו צעיר, לבוש ככל הנראה בבגדי-חאקי, אך לא במדים של צה"ל.

הריייה הראשונה נורתה מבעד לשמש הקדמית של המכונית. נראה כי מירייה זו נפצע אבו-דביע בראשו. הוא ניסה לצאת מהמכונית ואז ירה בו המתנקש, דרך ה-

בינו לבין שייח' ג'אבר מועדי, האיש החזק של מפא"י במיגור הדרוזי.

רצח בתקופת

המנדט

רעמל רב הצליחה מיפלגת-העבודה, ערב הבחירות האחרונות, להרכיב את הרשימה הערבית המאוחדת הקשורה בה. רק לאחר שהובטח שלושת הנציגים ה- ראשונים ברשימה שכולם יכהנו בכנסת, גם אם תקבל רשימה זו מנדט אחד בלב- בד, אפשר היה, ברגע האחרון, להגיש את הרשימה לוועדת-הבחירות-המרכזית. הראשון ברשימה היה סייף א-דין אל-י זועבי מנצרת. הוסכם שסייף א-דין יתפטר כעבור שנה, ובמקומו ייכנס מיספר שניים: הבדואי חמאד אבו-דביע, שגם הוא יכהן שנה ויפנה את מקומו לשלישי ברשימה, שייח' ג'אבר מועדי מירכא. סייף א-דין קיים את חלקו בהסכם, אך כשהגיע זמנו, על-פי הסכם הרוטציה, של אבו-דביע לפנות את מקומו, הוא סרב. אבו-דביע הצדיק זאת במאבק על קר- קעות הבדואים בנגב שבעיצומו עמד אז. שייח' ג'אבר מועדי לא יכול היה להרי- שות לעצמו לוותר בקלות. השייח' ה-